

Tjårbånning och beckskotning.

Under gångna tider har
Tjårbånning och beckskotning
varit de viktigaste binäringarna
för folkets skogsbygd. Gårds-
handlingar från 1700-tallet om-
nämna ofta lokalnamn som
tyda på Tjårbånning, såsom
Tjårbacken, Höggslyckan o. s. v.

Tjårvadslyckorna voro särskilda
till Tjårvadslyckning avsedda
dungrar av gamla furor, moofuror.
På dessa högs årligen, dock i en
vintern, en skara tvärs över stam-
mens ena sida nära roten. Man
skulle ej rugga på vintern em-
dan såret då läktes utan köda.
Det kallades att "väcka trädet."

Den utseppade råden högs sedan
den varit följande var genom en
ny skära. Den eckolna räden
kallades "kalle" (med k-ljud).
Räden förtrattes är efter är att
mjölke fanns till man huggit
så högt upp man nådde eller
upp till 3 alners höjd. Fjäderfä
fick på så sätt ett något ihäligt
utseende på ena sidan med
väloda kanter, varför den kal-
lades "valskaning". I min fars
skog fanns för 50 år sedan än-
nu kvar ett flertal dylika "val-
skaninga". Av rotklampen av
en sådan huggdes ut en vatten-
tro för kreaturens vätning. I
många fall använde man dyli-

sa tjåds virke till fönster
o fönsterpostar. Det var mycket
kädigt och hållbart.

Under 1800-tallet senare köpte,
när timmerfogarna fingo ett
bättre värde försvann bruket
att hugga tjåveder ut rötsten-
de tjå. Man började då istället
tjåvarataga äldre stubbar i mo-
rännare och mossar. Om hösten
och vintern, när tjålen är hindra-
de, uppbröts stubbarna och kör-
des fram till någon äldre "tjå-
dal". Uppbyggnaden var ett an-
strängande arbete, när inga
"jätter" funnos. Järnspett och
tjåstänger av olika längd an-
vändes vid detta arbete. Minn-

stons hade ett lag byttur en
lång stång om 12-15 alnar längd
och försedd med h²åter för
den tillspetsade stöndan.
Den benämndes "då stor stubba-
vitene". Fick man blott fylla
med en dylikt redskap åst^o
snart stubben upp. Det före-
kom ofta att bonden gjorde stub-
bögille, varvid han bjöd till
sig 10-12 b^oller. Erv^oättningen
för sådant arbete var ett sunn-
ande gille efteråt. Fissa b^oll-
ar bedrovs tjärb^onningen med
stubbupptagningen som ett re-
gelbundet säsongsarbete. Dessa
skulle då ha 2/3 av den färdiga
produkten, medan bonden fick

1/3.

Så man blott hade en
uppsättning att bränna, före-
togs arbetet vid midsommartiden.
Det blev ofta särskilda anord-
ningar vid tjärbänorna dessa
kvällen. Ungdom från omkring-
sande byar drog då ut i skog-
en för att titta på arbetet
och att ha roligt.

Under första världskriget
brändes en del tjära i dessa
orter. Man använde sig då vid
alltid av gamla tjärdalar. In-
läggningen av tjäveden för-
siggick enligt gamla metoder,
och torde ej här behöva be-
skivas. En ung tjärbänna,

Pure Nilsson, Strömbutt brukade göra särskilt stora milar. Det gick 800 hl. tjärvod i en sädan och 10 man hade arbete i 12-13 timmar med att resa den. 3 dygn tog det att bränna ut den. Avkastningen blev 1400 kg. tjärs och 200 hl. kol. För tjären av backstubbse betaltes av exportören i Lönstada 85-90 öre pr kg., något mindre för maststubbstjära, som var mera tjock och svart.

Att bränna en tjärmila fridrade en viss vana och vaksamhet. Medan Pure Nilsson brände en mila hade han övrigt arbete någon stund åt tvänne

ovana arbetare. För att det skulle gå undan bättre hade dessa funnit på att sticka alldeles för många hål på milan. På så sätt kom mera luft till och bränningen tog sedan fart att det slog ut luga vid utrymningsöppningen, då han efter en kort tid kom åter. Milan var redan starkt ihopsjunkna. Han fick nu bräta att tjäpa till en del smält. "Hade vi fått fortsätta, så skulle milan blivit utbränd på två timmar", mente den ene arbetaren. En annan brände Lure tillström 3 milor, den sista i september.

I gamla tider mättes tjären i

"sau". En "sau" var ungefär 24
kanor. Fyra stubbarna av firi-
na beskaffenhet kunde det
bli upp till 20-25 sauer i en
bräna, men av säure mossa-
stubbarna blev det kanske blott
10-12. Av 6 sauer tjära skulle
det bli en sau beck.

Här skall även nämnas något
om becktekning, som i gamla
tider intimt hölde samman
med tjärtillverkning. När man
besöker en gammal tjärdal, får
man ofta i närheten av tjär-
hålen se tvänne andra hålor,
som äro förbundna med varandra
genom en gång. Dessa hålor brukas
des vid becktekningen, då beck-

pitteu murades in i den ena, så
tätt att elden ej kunde slå upp
vid sidorna. Från hålen bred-
vid sköttes elden genom den om-
talade gongen. I beckgrytan
måste det under kokningen
röras jämt, när becket annars
syste. Det fick ej regna i beck-
pitteu, ej heller fick man spotta
i den, ty då spottade den igen.
När det kokt en viss tidyste det
ej. Det kallades då "asso" eller "masso".
För att prova assits rätta konsi-
stens tog man ett tag med slivan
och drog uppåt. Finjades det då ut
hvar långt som hållet, var det för
mjukt och kokningen fortsattes.
Sedan provades igen. Kunde det då

långas ut ett litet stycke var det
lagom. Men först det gensest,
måste man slå ny tjära i kitteln
och låta koka det samman med
beckst. På så sätt kunde detta
åter få lagom hållfasthet.

För sin flit vid beckgrytter-
na fick på sin tid kallelsen
i Ulfskults mark ökenamnet
"begängle".

En papper från 1795 berättar
att allmoget från Orkened,
Slinnåkra och Loshult då måste
läsa krona de tjära och beck-
tunnor, var i dessa saker förelä-
das bort för export. Då hade
en bonde från Orkened begär
att ännu en krona måtte utes

av H. B. då det dels var långt
till den tillsatte krönsaren, dels
därför att han sällan kunde
träffas hemma; han bodde
nämligen i Östervä, Glimåkra.
Man kunde förvänta där i fle-
ra dagar fören krönsaren, som
hette Sven Persson, som han.
Och förelöpsen i Lönsboda bo-
ende person, Suls Jönsson, till
känslskrivelse för Öksens vid-
kommande, vilken även av
H. B. blev antagen och heter det,
"Till vilken ända uppså anmälan,
skall bliva med betydlig full-
makt försedd." Dato 4 April 1798.